Чорновіл В'ячеслав Максимович [ред. | ред. код]

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.

У Вікіпедії є статті про інших людей із прізвищем Чорновіл.

В'ячеслáв Максúмович Чорновíл (24 грудня 1937 смт Єрки Катеринопільського р-ну Черкаської області — 25 березня 1999, Бориспіль Київської області) — український політик, публіцист, літературний критик, діяч руху опору проти зросійщення та національної дискримінації українського народу, політичний в'язень СРСР. Провідник українського національно-демократичного визвольного руху кінця 80-х — 90-х років; Герой України (2000, посмертно). Лауреат Міжнародної журналістської премії імені Ніколаса Томаліна (1975).

Ініціатор проголошення Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року та Акту проголошення Незалежності України 24 серпня 1991 року

Разом із іншими видатними діячами започаткував в Україні національно-визвольний рух шістдесятників та дисидентів. Засновник та головний редактор підпільного українського часопису «Український вісник». Член Української Гельсінської групи. Один із ініціаторів створення Української гельсінської спілки. Кілька разів ув'язнений за «антирадянську пропаґанду» (1967–1969, 1972–1979, 1980–1988). Перебував у мордовських таборах суворого режиму і на засланні. Сумарно пробув у неволі 17 років. У 1990-1992 рр. — голова Львівської обласної ради. Народний депутат України з березня 1990 р.

Кандидат у Президенти України на виборах 1991 р. (2 місце, 7 420 727 голосів або 23,27 %). З 1992 р. і до смерті — голова Народного Руху України. З жовтня 1991 — Гетьман українського козацтва. З 1995 року член української делегації в Парламентській Асамблеї Ради Європи.

Тричі одружений. З першою дружиною — Іриною Брунець мав сина Андрія, від другої — Олени Антонів — Тараса. Третьою дружиною стала відома дисидентка Атена Пашко.[2]

Загинув 25 березня 1999 року за нез'ясованих обставин в автокатастрофі на шосе під Борисполем. Чимала частина суспільства досі переконана, що Чорновола прибрали як небезпечного конкурента на майбутніх президентських виборах. Похований у Києві на Байковому кладовищі на центральній алеї. У похороні взяли участь сотні тисяч людей.

Вячеслав Максимович Чорновіл

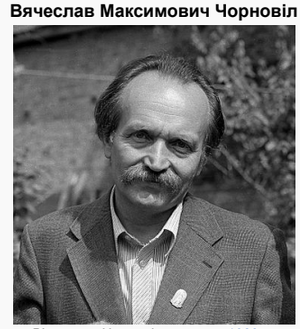

В'ячеслав Чорновіл, травень 1989 р.

Голова Львівської обласної ради	
квітень 1990 — квітень 1992	
Попередник	посада заснована
Наступник	Горинь Микола Миколайович
Народився	24 грудня 1937 с. Єрки, Катеринопільський район, Київська область (нині смт. Єрки, Катеринопільський район, Черкаська область)
Помер	25 березня 1999 (61 рік) Бориспільський район, Київська область
Похований	Байкове кладовище
Відомий як	журналіст, правозахисник, політик
Громадянство	СРСР → Україна
Національність	українець
Освіта	Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка
Політична партія	Народний Рух України
У шлюбі з	Атена Пашко, Олена Антонів, Ірина Брунець
Діти	Тарас та Андрій
Професія	політик
Релігія	Українська Автокефальна Православна Церква[1]
Нагороди	
Підпис	

Висловлювання у Вікіцитатах

Медіафайли у Вікісховищі

Зміст [сховати]

1 Форма імені
2 Дитинство та юність
3 Громадська діяльність та три ув'язнення (1960-ті — 1985)
3.1 Репресії
3.2 Український вісник
3.2.1 Ув'язнення та заслання (1972—1979 та 1980—1985)
4 Лідер національно-визвольного руху (1985—1991)
4.1 Українська Гельсінська Спілка
4.2 Народний Рух України
4.3 Народний депутат
5 Політична діяльність
5.1 Кандидат у Президенти
5.2 Лідер Народного Руху
6 Загибель
6.1 Похорон
6.2 Розслідування
7 Нагороди та премії
8 Фото
9 Увічнення пам'яті
10 Див. також
11 Примітки
12 Джерела
13 Посилання

Форма імені [ред. | ред. код]

Нині в українській мові фактично співіснують дві форми імені Вячеслав / В'ячеслав, тверда (з апострофом) та м'яка (без нього). Форма «В'ячеслав» згадана у довіднику. Форму «Вячеслав» вживав Тарас Шевченко, і вона використовується у сучасних академічних виданнях творів Шевченка, у працях про Кирило-Мефодіївське товариство тощо. [*джерело?*]

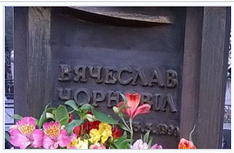

Напис на пам'ятнику Вячеславу Чорноволу. Байкове кладовище, Київ

Дитинство та юність [ред. | ред. код]

Народився 24 грудня 1937 року в селі Єрки Катеринопільського району, тоді Київської області[3] в сім'ї вчителів.

Батько — Максим Йосипович — походив з давнього козацького роду Чорноволів. Хоча в сільській місцевості не надавали особливого значення родоводам, історична пам'ять сім'ї сягала кількох поколінь — до часів остаточного закріпачення козаків, коли уярмлене село Вільхівець покинув бунтівний Стратін Чорновіл і, пройшовши життєвий шлях аналогічний до Миколи Джері з повісті Нечуя-Левицького, осів у вільній Юрківці (обидва села на Шевченковій Звенигородщині).

Мати — Килина Харитонівна Терещенко належала до одного з відгалужень славного роду цукрозаводчиків і меценатів Терещенків. У Вільхівці пройшли дитячі та юнацькі роки Вячеслава та його старшого брата Бориса (нині покійного) й молодшої сестри Валентини. Тепер у Вільхівці з роду Чорноволів не залишилося нікого, лише нагадують про давніші покоління деякі топоніми: куток Чорноволи й Чорноволівський ліс.

Народний депутат України		
1-го скликання		
Народна Рада	15 травня 1990	— 10 квітня 1994
Народний депутат України		
2-го скликання		
Народний Рух України	26 березня 1994	— 2 квітня 1998
Народний депутат України		
3-го скликання		
Народний Рух України	3 березня 1998	— 26 травня 1999

У радянські часи сім'я Чорновола зазнала переслідувань від комуністичного тоталітарного режиму. 1937 року було заарештовано рідного батькового брата Петра Йосиповича Чорновола, який не повернувся з ув'язнення. Зазнавав переслідувань і батько. Сім'ї доводилося переїжджати з села в село, міняючи місце роботи.

Вячеслав з батьками та сестрою

Вячеслав Чорновіл до школи пішов 1946 року відразу до 2-го класу (читав з чотирирічного віку).

1955 року закінчив Вільхівецьку середню школу із золотою медаллю і того ж року вступив до Київського державного університету імені Тараса Шевченка на філологічний факультет, а з 2-го курсу перевівся на факультет журналістики, де на той час виконував обов'язки декана земляк В. Чорновола Матвій Шестопал. Уже в університеті мав неприємності за свої погляди, з чим пов'язана майже річна перерва в навчанні 1958 року (узявши річну відпустку, їздив на будівництво домни в Жданові, де працював спочатку теслярем, потім — у виїзній редакції газети «Київський комсомолець»). У студентські роки вже багато писав до газет. Протягом місяця склав усі пропущені сесії і 1960 року закінчив університет з відзнакою. Захистив дипломну роботу на тему «Публіцистика Бориса Грінченка», ще донедавна забороненого письменника.

З липня 1960 до травня 1963 років Вячеслав Чорновіл працював на Львівській студії телебачення спочатку редактором, потім — старшим редактором передач для молоді.

Почав виступати як літературний критик, досліджуючи творчість Т. Шевченка, В. Самійленка, Б. Грінченка.

У травні 1963 року переїхав до Києва, щоб продовжити наукову роботу з історії української літератури. Відтоді до вересня 1964 року працював на будівництві Київської ГЕС і жив у Вишгороді.

1964 року склав кандидатський мінімум, пройшов за конкурсом до аспірантури Київського педінституту, але не був допущений до навчання через політичні переконання. Це стало перешкодою до захисту вже майже готової дисертації про публіцистичну творчість та громадську діяльність Б. Грінченка.

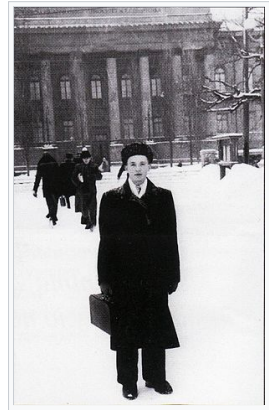

Студент Київського державного університету ім. Шевченка

Громадська діяльність та три ув'язнення (1960-ті — 1985) [ред. | ред. код]

Започаткував в Україні національно-визвольний рух шістдесятників разом з І. Світличним, І. Дзюбою, Є. Сверстюком, В. Стусом, Ігорем та Іриною Калинець, А. Горською,М. Плахотнюком, Л. Танюком, Г. Севрук та ін. Вячеслав Чорновіл був одним з найяскравіших організаторів та активістів цього руху, що в 1960—1970-ті роки протистояв тоталітарному режимові, виступав за відродження України, її мови, культури, духовності, державного суверенітету. Брав активну участь у діяльності Київського клубу творчої молоді (КТМ).

4 вересня 1965 року виступив разом з Іваном Дзюбою та Василем Стусом у кінотеатрі «Україна» на прем'єрі фільму Параджанова «Тіні забутих предків» з протестом проти арештів української інтелігенції. Цю демонстрацію розглядають як першу акцію відкритого протистояння тоталітарній владі, хоча ще 8 серпня Чорновіл виголосив гостру антикомуністичну промову на відкритті пам'ятника Шевченкові в с. Шешори на Гуцульщині.

Після виступу його звільняють з роботи, викликають на допити, проводять обшуки.

У цей же час В. Чорновіл самостійно та у співавторстві пише ряд документів правозахисного й антишовіністичного характеру: відкритий лист від 15 вересня 1965 року до ЦК компартії й комсомолу України, статті «З приводу процесу над Погружальським», «В шовіністичному зашморзі», «12 запитань до тих, хто вивчає суспільствознавство» тощо. Того ж місяця за участь у правозахисному русі звільнений з роботи в газеті «Молода гвардія». Тоді ж улаштовується літпрацівником у газеті «Друг читача».

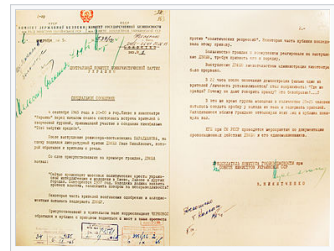

Спецповідомлення КДБ про проведення політичної акції під час прем'єри фільму «Тіні забутих предків», 1965

Репресії [ред. | ред. код]

За відмову давати свідчення на закритому суді братів Горинів В. Чорновола засудили до трьох місяців примусових робіт.

Репресії лише посилювали в ньому силу опору: звільнення з роботи прискорило працю над документальним дослідженням «Правосуддя чи рецидиви терору?» (травень 1966 року). Це був, мабуть, один із найсміливіших зразків тогочасної української політичної публіцистики. Наступний вирок 15 листопада 1967 року Львівського обласного суду — жорстокіший: 3 роки ув'язнення в таборах суворого режиму. Причиною і цього разу виявилася журналістика: Вячеслав Чорновіл уклав документальну збірку «Лихо з розуму» (Портрети двадцяти «злочинців»), де подав матеріали про арештованих 1965 року шістдесятників. Після того, як книжку було надруковано за кордоном, міжнародна громадськість піднесла голос на захист ув'язнених, і брежнєвські холуї змушені були на це зважати. Отож дехто з тоді арештованих завдячує Чорноволові життям.

За свої книжки Чорновіл став лауреатом премії для найкращих журналістів світу, що боронять права людини; а від Радянського Союзу отримав нове тюремне ув'язнення.

Після звільнення 1969 року з великими труднощами вдалося влаштуватися на роботу. З 1970 року Вячеслав Чорновіл працював спостерігачем метеостанції в Закарпатті, землекопом археологічної експедиції в Одеській області, вагарем на станції Скнилів у Львові, з 1971 року — у Львівському відділенні Українського товариства охорони природи[4].

Фото Чорновола, заарештованого КДБ під час операції «Блок». 12 січня 1972

Український вісник [ред. | ред. код]

1970 року Чорновіл у Львові починає випуск підпільного журналу «Український вісник», в якому друкує матеріали самвидаву, хроніку українського національного спротиву. Він — його організатор, редактор і видавець. Журнал стає справжнім рупором демократії та національної свідомості у підрадянській Україні. У видавництві Чорноволові допомагає його найближче у Львові оточення: Ігор та Ірина Калинці, Ярослав Дашкевич з дружиною Людмилою Шереметьєвою, Ярослав Кендзьор. У часопису друкуються статті та твори також Василя Симоненка, Василя Стуса, Івана Світличного, Івана Дзюби, Євгена Сверстюка та ін.

Ув'язнення та заслання (1972—1979 та 1980—1985) [ред. | ред. код]

Ювілейна монета 2 гривні, присвячена Вячеславу Чорноволу

Під час відомої страхітної загальноукраїнської «зачистки» 1972 року його арештовують знову — попереду суд і вирок: 6 років таборів і три роки заслання. Це знову суд над журналістом, суд над Словом: Мордовія, Якутія, Чаппанда, боротьба за статус політв'язня, підпільна публіцистика й новий, ще потужніший виток спротиву. Відбував термін у мордовських таборах для політв'язнів ЖХ-385/17-А (с. Озерне) і ЖХ 385/3 (с. Барашево). В. Чорновіл був організатором і учасником численних акцій протесту, голодувань, виснажливої боротьби за статус політв'язня. Понад половину терміну провів у ШІЗО (штрафний ізолятор) і ПКТ (приміщення камерного типу).

«Зеківський генерал» — так назвав нарис про нього письменник Михайло Хейфец. Разом з Борисом Пенсоном Вячеслав Чорновіл написав книгу «Хроніка таборових буднів» (1975), яку було нелегально передано з табору за кордон і опубліковано 1976 року у журналі «Сучасність». На початку 1978 року був відправлений етапом на заслання в с. Чаппанду (Якутія), де працював чорноробом у радгоспі, пізніше в Нюрбі — постачальником. Там написав брошуру про боротьбу за статус політв'язня в таборах (1977—1978) під назвою «Тільки один рік». Від рукопису, переданого за кордон, відновлено тільки фрагменти. 1978 року прийнятий до міжнародного ПЕН-клубу.

22 травня 1979 року Чорновіл став членом Української Гельсінської групи.

У квітні 1980 року знову заарештований на засланні за сфабрикованим звинуваченням (фактично — за опозиційні виступи та за участь у Гельсінській групі). Тримав 120-денне голодування протесту. В останньому слові на суді Вячеслав Чорновіл звинуватив КДБ і міліцію у фальсифікації та закликав суд не брати участі в змові. Був засуджений на п'ять років позбавлення волі. 1983 року звільнений за протестом прокурора Якутії без права виїзду в Україну. Працював кочегаром на заводі будівельних матеріалів у місті Покровську.

Лідер національно-визвольного руху (1985—1991) [ред. | ред. код]

У травні 1985 року Вячеслав Чорновіл повернувся в Україну. Зміг улаштуватися на роботу у Львові тільки кочегаром у Міськрембудтресті та школі-інтернаті. Відновив активну політичну діяльність. Восени 1988 року разом з М. Горинем дав інтерв'ю закордонній журналістці Марті Коломієць, у зв'язку з чим влада розгорнула кампанію за видворення їх з СРСР. Чорновіл і Горинь звернулися до урядів усіх держав, щоб їх не приймала жодна країна. Тоді ж звільнений з роботи з політичних мотивів.

Улітку 1987 року В. Чорновіл відновив видання «Українського вісника», редактором та автором якого був протягом двох років.

6 вересня 1987 року у Львові створена «Українська ініціативна група за звільнення в'язнів сумління». До її складу увійшли Михайло Горинь (голова), Василь Барладяну, Іван Гель, Зорян Попадюк, Степан Хмара, Вячеслав Чорновіл. [1]. 11 березня 1988 року з М. Горинем і З. Красівським підписав Звернення до української та світової громадськості про відновлення діяльності УГГ.

Навесні-влітку 1988 року Львів, а за ним і всю Україну сколихнули перші політичні мітинги. Вячеслав Чорновіл, співорганізатор і неповторний оратор усіх акцій протесту, підсумував цей період відомою статтею «10 днів, які сколихнули Львів». У цей час поряд з поважним аналітичним виданням «Український вісник» В. Чорновіл започатковує оперативне інформаційне видання "Експрес-випуск «Українського вісника», номери якого розходилися рекордними для самвидаву тиражами.

Нарощуються контакти з національно-визвольними рухами інших поневолених народів СРСР. У червні 1988 року у Львові за ініціативи В. Чорновола проходить міжнаціональна нарада, на якій присутні представники України, Естонії, Литви, Грузії й Вірменії.

Українська Гельсінська Спілка [ред. | ред. код]

Наприкінці червня 1988 стає ініціатором та ідейним натхненником створення Української Гельсінської спілки — першої в Україні опозиційної до радянської влади політичної партії. Вперше про цю ідею публічно оголосив під час підсумкового засідання другого дня консультацій Міжнародної антикомуністичної наради і, не задумуючись, сформулював основні програмні положення майбутньої партії, які пізніше лягли в «Декларацію принципів УГС». Фактично в цей день завершилася монополія Компартії в Україні.

7 липня 1988 р. Проголошення Української Гельсінської спілки на мітингу у Львові біля пам'ятника Франкові

7 липня 1988 року на 50-тисячному мітингу у Львові Чорновіл офіційно оприлюднив Декларації принципів Української гельсінської спілки, співголовою якої став. УГС стала першою в Україні відкритою опозиційною КПРС організацією партійного типу. Вячеслав Чорновіл був одним з трьох робочих секретарів, потім членом виконкому УГС, очолював пресову службу — написав і відредагував понад сто листів пресслужби УГС, які оперативно, у день виходу, передавалися по радіо «Свобода», а також розповсюджувалися самвидавом.

В. Чорновіл також не наполягав на праві керівництва, тому став лише співголовою, посаду голови залишивши Л. Лук'яненку, що, очевидно, й призвело до негативних трансформацій в УГС упродовж наступних років аж до перетворення в Українську республіканську партію, в члени якої Чорновіл перереєструватися відмовився. Загалом короткий період існування УГС був для нього насичений подіями й політичною діяльністю. Він бере участь у численних мітингах (за один з них його, фактично викравши, садять на 15 діб аж у Золочівському райвідділі міліції, приховуючи навіть від родичів інформацію про місце утримання), форумах, інших політичних акціях. І, звичайно ж, багато пише.

4 серпня 1988 у Львові біля університету ім. І.Франка відбувся несанкціонований мітинг, на який зібралось декілька тисяч осіб. Газета «Вільна Україна» писала, що правоохоронні органи вжили оперативних заходів до його припинення. Особи, які порушували громадський порядок і виявили непокору працівникам міліції, затримані. Ведеться розслідування. Фактично ж у цей день, як відзначалось у протестній телеграмі Виконавчого комітету Української Гельсінської спілки, надісланій 6 серпня 1988 р. М. Горбачову, «органи міліції КДБ, шоста рота спеціального призначення жорстоким і цинічним способом розігнали мітинг біля Львівського університету. На людей нацьковували собак, їх тягли до машин за волосся й ноги. Багатьох били, в тому числі жінок і підлітків. Таке придушення волевиявлення громадян, що потягнулися до громадського життя після 60-річного мовчання, нагадує методи розправ над народом найреакційніших режимів». Василь Берладяну, Богдан Горинь, Михайло Горинь, Олесь Шевченко, Вячеслав Чорновіл, які підписали телеграму за дорученням виконавчого комітету УГС, вимагали «притягнення до відповідальності винуватців антидемократичного погрому». Цей день увійшов в історію Львова, як «кривавий четвер».

Члени Донецької обласної філії Української Гельсінської спілки. 1989 р. Третій ліворуч у другому ряду В. Чорновіл.

Народний Рух України [ред. | ред. код]

Від часу створення (8—10 вересня 1989 року) Народного Руху України (НРУ) — член Руху та його Великої Ради, з березня 1992 — співголова, а з грудня 1992 року — голова НРУ. Ось як про цей час згадував сам Вячеслав Чорновіл:

> *«Ідея створення Руху виникла спонтанно, вона йшла знизу. Прийшов час „розвалу імперії", так званої перебудови. Він закликав низи до дії, а серед інтелігенції, колишніх політв'язнів, політичних діячів виявилися люди, які вирішили очолити цей рух. Я пригадую, як 17 вересня 1989 року ми вивели на вулиці Львова 200—250 тис. осіб. Це була природна потреба різко змінити ситуацію, яка на цей момент склалася в країні: ішло розвалювання комуністичної системи, дуже активізувалися народні маси, і це треба було оформити. Перша спроба створити у Львові „Демократичний фронт сприяння перебудові" була літом 1988 року, але нас тоді розігнали собаками й ОМОНом. Наприкінці 1988 року, зайнявши національно-патріотичні позиції, нашу ідею підтримала більшість членів Спілки письменників України. Завдяки цьому нам легше було захищатися від свавілля влади. Ми змогли виголосити програмні положення НРУ. Почалося інтенсивне зростання організацій Народного Руху в областях. У вересні 1989 року відбулися установчі збори НРУ. 1993 року НРУ був перереєстрований на політичну партію, бо, будучи громадсько-політичною організацією, ми не могли брати участь у виборах.»*

Дуже непростим був шлях Чорновола до Руху і Руху до Чорновола. У його задумах УГС мала виконати ту ж роль, що й Народні фронти у балтійських республіках, і на початок 1989 року ситуація складалася саме так. Можливо, для протидії УГС завідувач ідеологічного відділу ЦК КПУ Леонід Кравчук, який ще напередодні керував комісією, покликаною обґрунтувати заборону національної символіки, раптом став сприяти ініціативі творчих спілок щодо створення Народного Руху України за перебудову. Згадаймо: в областях, де УГС не мала серйозного впливу, ініціаторів Руху переслідували, зате в проугаєсівських регіонах, особливо у Львові й Києві, їм відверто сприяли. У місцевих ініціативних групах стали домінувати так звані демократичні комуністи. Тож до перших рухівських структур Чорновіл ставився з певною пересторогою, хоча й запропонував делеґувати від УГС в ініціативну групу Львівського Руху Михайла Гориня і регулярно йшов на відверті дискусії. Зрештою, й Чорновола старалися до Руху не допустити. Особливо брутально це виглядало на Установчій конференції Київського міського Руху. Тільки тривале скандування залу змусило президію надати йому слово. Згаданий форум пам'ятний ще й тим, що ведучий, Дмитро Павличко, з піною на губах кричав на групу людей, які підняли синьо-жовтий прапор: «Винесіть ЦЕ, це провокація, заберіть ЦЕ!» Однак ситуація зазнала перелому. Самі рухівці не захотіли йти з Кравчуком, Павличком, Драчем «за перебудову», а обрали шлях Чорновола за незалежну Україну. Починаючи з установчого з'їзду, В. Чорновіл — член Великої Ради Руху, з березня 1992-го — співголова (разом з М. Горинем та І. Драчем), а з грудня 1992 року — незмінний голова Народного Руху України.

Народний депутат [ред. | ред. код]

Весна 1990 року для Вячеслава Чорновола стала часом тріумфу. Абсолютна перемога на виборах до Верховної Ради й Львівської облради. Опісля — обрання головою обласної ради. Офіційними довіреними особами на тих виборах у Верховну раду УРСР в нього було, згідно з тодішнім законодавством, 5 осіб, зокрема Петро Лелик, Віктор Морозов, Микола Лукасевич, Б. Котлік…

Це був дійсно період великих реформ. Відроджувалися національні святині, традиції й символи, запроваджувалися в окремій області адміністративна, земельна, житлова реформи. До ініціатив Львівщини приєдналися Тернопільська й Івано-Франківська області, урочисто була проголошена Галицька Асамблея. Ті зрушення, які Вячеслав Чорновіл започаткував у Галичині, наприкінці 1999 — початку 2000 років повільними темпами почали впроваджуватися по всій Україні.

У Верховній Раді на противагу комуністичній «групі 239» утворюється демократична Народна Рада, в якій Чорновіл стає лідером радикального крила. Перебуваючи в меншості, та ще й розбавлена різноманітними угодовцями та перекінчиками, Народна Рада таки добивається в липні 1990-го проголошення Декларації про державний суверенітет, а в серпні 1991-го після невдалого путчу — Акта Незалежності України й заборони Компартії. У всіх цих визначних актах вагомий внесок В. Чорновола. А щодо заборони Комуністичної партії, то без його рішучих дій український парламент міг цього кроку й не зробити. Саме він перший віддав вказівку захопити обком, коли ще не були знищені всі компрометуючі комуністів документи, й надав докази участі компартії в перевороті.

Чорновіл старався підтримувати стосунки з закордонними партнерами демократичного спрямування, партіями консервативного напрямку. Він товаришував із Маргарет Тетчер. Існував проєкт — навчання рухівців у школі молодого політика в Лондоні. Чорновіл бачив свою місію у вихованні молоді, заохоченні партійного активу.

Політична діяльність [ред. | ред. код]

Кандидат у Президенти [ред. | ред. код]

1991 року Вячеслав Чорновіл був кандидатом у Президенти України (2 місце, 7 420 727 голосів або 23,27 %). День 1 грудня назавжди увійшов в історію України як тріумф національної ідеї — понад 90 % громадян України підтвердили Незалежність. Однак був тут і зворотній бік медалі: першим Президентом відновленої України став Леонід Кравчук — колишній член Політбюро ЦК КПУ, завідувач ідеологічного відділу комуністів, людина, що прагнула придушити національний рух ще в зародку — Кравчук свого часу ініціював заборону діяльності Народного Руху України. І перемога Кравчука на виборах досягалась грубим порушенням демократичних засад виборів. Чорновола — єдиного з кандидатів у Президенти компартійне керівництво тодішнього Українського телебачення не допустило на прямий ефір, передбачений окремо для кожного кандидата. Та й ефіри місцевого телебачення і місцева та загальноукраїнська преса працювали на Кравчука. Партапарат і мережа сексотів КДБ поширювали вигадки, коронною з яких була подача як загальновідомого факту скасування Чорноволом пенсій пенсіонерам у разі його обрання. І все робилося, щоб не дати Чорноволу можливості спростувати вигадки. Нині можна лише здогадуватися, що стало причиною поразки: відвертий тиск на виборців і фальсифікації, загальна інертність суспільства й тяга людей до старого способу життя, чи те, що Чорновола поборювали ще й «гетьманчики» з Народної Ради: Лук'яненко, Юхновський, Гриньов. Очевидно, саме сума факторів принесли таку відчутну перемогу Л. Кравчуку. Чимало дослідників вважають, що саме цей вибір у 1991 р. розвернув Україну не на той вектор національного становлення та зумовив таку глибоку прірву нині між ситуаціями в Україні з одної сторони та країнах колишнього СРСР та соцтабору Прибалтики та Центральної Європи з іншої.

На мітингу, 1990 р.

Кандидатуру Вячеслава Чорновола більшістю підтримали лише 3 області Галичини: 75,86 % на Львівщині, 67,1 % на Франківщині та 57,45 % на Тернопільщині. Чималу підтримку також отримав на Буковині та Волині.

Після виборів відбулося реформування місцевих органів влади — обласні голови трансформувалися в представників Президента в областях. В. Чорновіл вважав недопустимим ставати чиновником на послугах у свого політичного опонента й пішов у відставку з голови Львівської обласної ради, повністю зосередившись на роботі у Верховній Раді й Народному Русі України.

14 жовтня 1991 року на Великій козацькій раді Вячеслава Чорновола обрано Гетьманом українського козацтва. 21 червня 1992 року він скликає Переяславську раду, де розриває Переяславську угоду з Росією 1654 р.

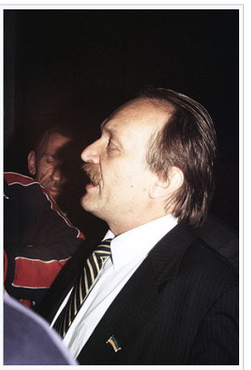
Донбас, 1990-і роки.

Лідер Народного Руху [ред. | ред. код]

З квітня 1992 року — на постійній роботі в парламенті України. Народний депутат України двох наступних скликань — 1994 і 1998 років. Керівник депутатської фракції Народного Руху України. Йому вдається перетворити Рух з угодовської аморфної організації в добре структуровану боєздатну політичну партію з конкретною програмою й чіткими національними орієнтирами. Але весь цей шлях усіяний заколотами й спробами розколів. Це відколення гротескних «письменницького Руху», «Всенародного Руху України» (ВНРУ), «Антиімперського антибільшовицького фронту» (ААФ) і злопам'ятного «Конгресу національно-демократичних сил» (КНДС). Всі ці перипетії сприяли поширенню негативного образу Руху та пониження його популярності. Тому весь період з 1994 по 1998 роки Чорновіл, уникаючи надто гучних акцій, планомірно займався розбудовою партійних структур.

З 1995 року член української делегації в Парламентській Асамблеї Ради Європи. Шеф-редактор незалежної громадсько-політичної газети «Час-Time»,[5] (з січня 1995 до травня 1998) і «Час» (з жовтня 1998 до березня 1999).

На парламентських виборах 1998 року очолюваний ним Народний Рух України займає друге місце, набравши 9,4 % голосів, поступившись лише комуністам. Через роздробленість рештою національно-демократичних сил (УРП, КУН, ПРП і т. д.) було втрачено щонайменше 10 % голосів.

Частина керівництва Руху на чолі з Юрієм Костенком була скована позицією Чорновола не торгувати позицією партії в обмін на гроші й посади, тому після невдалої спроби змінити керівника партії на першому етапі дев'ятого з'їзду пішла на спробу приватизації партійного бренду Руху, виступивши формально проти Вячеслава Чорновола. Розпочали зі зняття Чорновола з голови фракції Руху. Ось як згадує ті події Ярослав Кендзьор, тодішній депутат-рухівець, давній друг Чорновола та його постійний соратник:

Пам'ятник Вячеславу Чорноволу у Львові. Скульптор Іван Самотос. Відкрито 28 грудня 2002 року

> *Так, це сталося 19 лютого 1999 року. Володимир Черняк вийшов на трибуну, зачитав вердикт про недовіру й усунення Чорновола з посади голови парламентської фракції Руху. Називав поіменно вершителів цього акта — чітко, голосно, повільно. Було видно, що він дістає неймовірну насолоду від приниження людини, якій раніше і слова поперек боявся сказати. «Червона» частина депутатів, аплодуючи, стояла і вигукувала в більшовицькому екстазі: «Руховцы, молодцы!!! Давно бы так!» А він сидів, не опускаючи голови, і дивився просто у вічі Чернякові. Мені здавалося, ще трохи, і комуністи закричать: «Розіп'яти його!» У мене, власне, і було таке відчуття, ніби людину розпинають, мов останнього злочинця.*
> *Тридцять однопартійців із 48-ми. Багато молодих, хто потрапив до парламенту завдяки авторитету Чорновола, «примазавшись» до його імені, — той же Юрій Костенко, В'ячеслав Кириленко. Відомі Іван Драч, Дмитро Павличко, які, по суті, й не були справжніми «рухівцями». А ще Ігор Юхновський, Роман Зварич, Іван Заєць, Ігор Тарасюк… Найболісніше, коли з тобою чинять так люди, котрим ти довіряєш.*

Барельєф у місті Тернопіль, бульвар Т. Шевченка

Далі 28 лютого угрупування Костенка організувало нестатутне зібрання, оголошене ними «десятим з'їздом», і проголосили Юрія Костенка «головою НРУ».

Попри ситуацію тотальної дезінформації у ЗМІ 13 крайових організацій Руху ініціювали другий етап дев'ятого з'їзду, який відбувся 7 березня 1999 року у Києві, розглянув внутрішньопартійну ситуацію та визначив політику Руху на виборах 1999 року. З'їзд підтвердив повноваження В'ячеслава Чорновола як Голови Руху та нівелював розкольницькі наміри Костенка.

Однак цей конфлікт став тяжкою моральною травмою для Чорновола.

> *Не сумніваюся, що цим публічним катуванням мого батька свідомо намагались довести до інфаркту, знаючи, що він вже мав два раніше. З ним і справді стався серцевий напад, довелося лягти до лікарні. На щастя, все обійшлося. Скоро він повернувся сповненим сили і рішучості. Щоправда, цілком сивим — за одну ніч волосся срібним зробилося… Але не втрачав оптимізму, бо зберіг команду з 18-ти чоловік. Почав їздити в регіони з виступами, адже збирався формувати іншу власну політичну силу. І вже тоді його довелося знищити фізично.*
> Тарас Чорновіл

Загибель [ред. | ред. код]

Кенотаф на місці загибелі

25 березня 1999 року Вячеслав Чорновіл загинув за нез'ясованих обставин в автокатастрофі на шосе під Борисполем. Трагедія сталася на 5-му кілометрі автотраси Бориспіль—Золотоноша. Автомобіль Чорновола врізався в «КамАЗ» з причепом, який розвертався посеред шосе. В. Чорновіл і його водій Євген Павлов загинули на місці, прессекретар лідера НРУ Дмитро Понамарчук був госпіталізований з важкими травмами. Самі обставини дуже загадкові: видимість в той день була нормальна, отже водій Чорновола повинен був побачити вантажівку, що стояла посеред дороги. Координати 5-го кілометру автотраси «Бориспіль—Золотоноша», де сталося ДТП: 50°18′02″ пн. ш. 30°59′32″ сх. д.

Вже наступного ранку, не дочекавшись висновків експертів, керівник МВС Юрій Кравченко заявив, що це — нещасний випадок, і іншої версії слідство не розглядатиме. Перший свідок трагедії — один з лідерів Руху, майбутній кандидат у Президенти Геннадій Удовенко чомусь теж не зміг надати чіткої картини побаченого ним — лише наголошував на нещасному випадку.

Пізніше внаслідок серцевого нападу також за дивними обставинами помер один з трьох пасажирів «КамАЗу». Дуже дивно склалася доля у Володимира Куделі, водія КАМАЗу, який нібито був за кермом під час аварії. Слідством було нібито доведено, що він скоїв злочин, тобто ДТП із тяжкими наслідками, однак, несподівано він, не відбуваючи покарання був амністований. Більш того, МВС розповсюдило серед медіа чутки, що він нібито вмер від серцевого нападу. Насправді ж — це виявилося стандартною спецоперацією прикриття, бо Куделя живий й здоровий, щоправда, змінив місце проживання.

Соратники В. Чорновола та його син Тарас Чорновіл, патріотично налаштована громадськість вважають його загибель політичним убивством напередодні майбутніх президентських виборів.

Колишній заступник генпрокурора Микола Голомша підтвердив, що В. Чорновола добили, ймовірно, кількома ударами кастета.[6]

Похорон [ред. | ред. код]

Похорон В. Чорновола у Києві на Хрещатику 29 березня 1999 р.

Похорон Вячеслава Чорновола став однією з наймасовіших акцій часів Незалежності — за різними оцінками у процесії взяли участь 150—250 тисяч людей. Це також наймасовіший похорон в Україні. Тільки мізерна частина з них могла попрощатися зі В'ячеславом Максимовичем, труну з тілом якого було виставлено в Київському будинку вчителя (колишня резиденція Центральної Ради). Черга охочих тягнулася аж до Хрещатика. Не обійшлося й без висловлення обурення, коли церемонію прощання порушили перші особи держави — Президент, Прем'єр-Міністр, спікер Верховної Ради, котрі могли би висловити свою шану покійному заздалегідь.

Труну з тілом від Будинку вчителя до Володимирського собору несли на руках. Панахиду відслужив Патріарх всієї України-Руси Філарет. Після цього сумна процесія рушила до пам'ятника Тарасові Шевченкові, і вже звідти на Байкове кладовище. За труною рухалася жалобна процесія протяжністю до півтора кілометра. Сотні тисяч людей стояли щільними шпалерами вздовж усього шляху. На територію кладовища втиснулося обмежене коло осіб, де й відбулося останнє прощання. Серед промовців були політичні й громадські діячі України та представники зарубіжних делегацій. Поховали Вячеслава Чорновола на центральній алеї. На могилі спочатку було встановлено справжній козацький хрест. Пізніше встановлено нинішній пам'ятник.

Розслідування [ред. | ред. код]

- 22 березня 2011 року генпрокуратура передала на додаткове розслідування до столичного главку міліції кримінальну справу, порушену за фактом загибелі в ДТП колишнього лідера Народного руху України Вячеслава Чорновола[7]. В той же час Тарас Чорновіл вважає, що розслідування справи про загибель його батька має залишатися у веденні Генпрокуратури[8].
- 2 червня 2011 року прокуратура Києва підтвердила інформацію про ексгумацію тіла Вячеслава Чорновола. При цьому за словами сестри Чорновола Валентини, її не попередили і не сповістили про ексгумацію.[9]
- 21 січня 2014 Бориспільський міськрайонний суд закрив справу про загибель Вячеслава Чорновола, визнавши аварію нещасним випадком.[10]

Нагороди та премії [ред. | ред. код]

- Лауреат Міжнародної журналістської премії ім. Ніколаса Томаліна (1975).
- Лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка (1996) — за збірки «Правосуддя чи рецидиви терору?», «Лихо з розуму», книгу «Хроніка таборових буднів», публіцистичні виступи в пресі[11]. Премію присуджено у тому числі за твори, раніше інкриміновані як антирадянські.
- Нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (1997)[12].
- Присвоєно звання Герой України з удостоєнням ордена Держави (2000) (посмертно) — *за визначний особистий внесок у національне відродження України, послідовне відстоювання ідеї побудови незалежної Української держави, активну громадську і політичну діяльність*[13].

Фото [ред. | ред. код]

Відвідини Вячеславом Чорноволом та Атеною Пашко політв'язня Степана Кожум'яки. Новомиргород. Травень, 1989 рік

Вячеслав Чорновіл виступає на шахті ім. Поченкова, Макіївка. 1990-і роки

розмова з учасниками зустрічі на шахті ім. Поченкова

Увічнення пам'яті [ред. | ред. код]

Вулиці, названі на честь В'ячеслава Чорновола є в таких містах: Київ, Харків,[14] Полтава, Івано-Франківськ, Коломия, Калуш, Одеса, Васильків, Вінниця, Черкаси, Тернопіль, Бердичів, Кропивницький, Луцьк, Миколаїв, Рівне, Житомир, Суми, Ковель, Дрогобич, Червоноград, Вишневе та ін. У Львові та Стрию існує проспект В'ячеслава Чорновола. У Херсоні, Трускавці, Нововолинську та в Ківерцях — площа В'ячеслава Чорновола.

Ім'я В. М. Чорновола присвоєно: Єрківській загальноосвітній школі I—III ступенів Катеринопільського району Черкаської обл. (2012), Львівському державному інститутові новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола, Галицькому коледжу Національного університету «Києво-Могилянська академія» у Тернополі, Хмельницькій загальноосвітній школі I—III ступенів ім В. Чорновола, Радомишльській ЗОШ I—III ст. № 5 ім. В.Чорновола[15], Київська ЗОШ I-III ст. № 235 ім. В.Чорновола, Львівська ЗОШ I-III ст. № 46 ім. В.Чорновола, Дніпропетровська ЗОШ I-III ст. № 147 ім. В.Чорновола.

Львівська обласна рада проголосила 2017-й рік з нагоди 80-річчя від дня народження видатного українського політика, голови Львівської обласної ради першого демократичного скликання, Героя України — роком В'ячеслава Чорновола[16].

Відкрито кабінет-музей Вячеслава Чорновола, існує Фонд Вячеслава Чорновола, з якими співробітничає сестра Валентина Максимівна Чорновіл, філолог, яка упорядковує братову спадщину. Частину експонатів пам'яті В. Чорновола представлено у Музеї шістдесятництва.

Перший пам'ятник відкрито 22 грудня 2002 року в Золочеві.[17]

Встановлено дошку-барельєф на будинкові бібліотеки Житомирського державного університету імені Івана Франка, що на вулиці Чорновола, в Житомирі.

Меморіальна дошка на будівлі центрального офісу Народного руху України (вул. Олеся Гончара, 33), відкрита 21 січня 2017 року[18].

Меморіальну дошку було встановлено у Запоріжжі 24 березня 2018 року на будівлі кінотеатру «Байда», де В. Чорновіл у 1999 році брав участь в установчій конференції обласного Руху та зустрічався з запоріжцями[19].

Олександр Положинський та гурт «Тартак» присвятили йому куплет пісні «Мене вже немає»[20].

29 грудня 2020 року 76-му окремому полку зв'язку радіотехнічного забезпечення Повітряних сил ЗСУ присвоєно почесне найменування «імені В'ячеслава Чорновола».[21]

Погруддя Вячеслава Чорновола в Дрогобичі перед приміщенням центральної бібліотеки для дорослих, яка носить його ім'я.

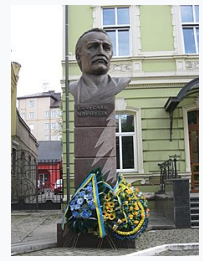

Погруддя Вячеслава Чорновола в Івано-Франківську

Погруддя в садибі-музеї на батьківщині

Меморіальна дошка В. Чорноволу на стіні будинку обласної ради м. Львів

Монумент В. Чорноволу у м. Миколаїв

Вулиця Панаса Мирного (Київ) — тут до 1999 р. мешкав В. М. Чорновіл

Пам'ятник на могилі В. Чорновола на Байковому кладовищі в Києві

Пам'ятник В'ячеславові Чорноволу в Хмельницькому

Пам'ятний знак, випущений до 30-річчя Народного Руху України

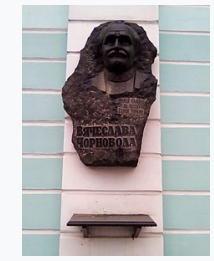

Барельєф в Житомирі, на вулиці Чорновола

Див. також [ред. | ред. код]

- Народний Рух України
- Українська Гельсінська спілка
- Український вісник
- Акт проголошення незалежності України
- Вибори Президента України 1991
- Список Голів Львівської обласної ради
- Музей шістдесятництва.

Примітки [ред. | ред. код]

↓ Показувати повністю

1. ↑ У Московському патріархаті набрехали про зустріч з Чорноволом перед смертю?
2. ↑ Христина Шевчук-Старецька, Андрій Чорновіл двічі змінював прізвище//«Газета по-українськи» № 656 за 25.07.2008
3. ↑ Вячеслав Чорновіл. АВТОБІОГРАФІЯ. Архів оригіналу за 2 січень 2012. Процитовано 17 січень 2008.
4. ↑ Маріне Елбакідзе. «Правило вісімок» професора Стойка Архівовано 8 грудня 2015 у Wayback Machine.. г. «Високий замок» 14.05.2010 р.
5. ↑ Олена Білозерська: Знаю, як треба! Спогади про В'ячеслава Чорновола // bilozerska, livejournal, 2007.12.24 15:56
6. ↑ «Після ДТП добивали кастетом», — екс-замгенпрокурора розказав, як вбивали Чорновола. Архів оригіналу за 11 вересень 2015. Процитовано 11 вересень 2015.
7. ↑ Генпрокуратура повернулася до справи про загибель Чорновола
8. ↑ Справа Чорновола може зачепити оточення Кучми?
9. ↑ Прокуратура підтвердила факт ексгумації тіла Чорновола
10. ↑ Суд закрив справу про загибель В'ячеслава Чорновола
12. ↑ Указ Президента України № 1381/97 від 23 грудня 1997 року «Про нагородження відзнакою Президента України „Орден князя Ярослава Мудрого"»
13. ↑ Указ Президента України № 997/2000 від 21 серпня 2000 року «Про присвоєння звання Герой України»
14. ↑ ул. Вячеслава Черновола, 11 - Харьков | Домоскоп. *kharkov.domoscope.com*. Процитовано 2019-03-24.
15. ↑ Радомишльська ЗОШ I-III ст. № 5 ім. В.Чорновола
16. ↑ ЛЬВІВСЬКА ОБЛРАДА ПРОГОЛОСИЛА 2017 РІК — РОКОМ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ТА ЙОСИФА СЛІПОГО. Архів оригіналу за 12 жовтень 2018. Процитовано 16 червень 2019.
17. ↑ *Бик Д.* Новітній Самовидець // Яворівський голос. — 28 грудня 2002. — № 51 (522). — С. 2.
18. ↑ В Киеве появилась мемориальная доска в честь Вячеслава Чорновола. Архів оригіналу за 23 січень 2017. Процитовано 21 січень 2017.
19. ↑ У Запоріжжі відкрили меморіальну дошку В'ячеславу Чорноволу (ФОТО)
20. ↑ Тартак — Мене Вже Немає // youtube.com
21. ↑ Володимир Зеленський присвоїв почесні найменування військовим частинам Збройних сил та

Джерела [ред. | ред. код]

- *Бурій В.* В'ячеслав Чорновіл // Ватутінезнавство: події, факти, персоналії [Текст]. — Черкаси : Вертикаль, 2015. — С. 205—211.
- *Бурій В.* В'ячеслав Чорновіл // Місто робітниче. — Ватутіне. — 2007. — 7 груд. — С. 4; 28 груд. — С. 4.
- *Бурій В.* Маловідомі штрихи до біографії В'ячеслава Чорновола // Місто робітниче. — Ватутіне. — 2012. — 21 груд. — С. 4.
- *Бурій В.* Герой України — наш земляк // Катеринопільський вісник. — 2005. — 23 груд. — С. 2.
- *Бурій В.* Герой України — наш земляк В'ячеслав Чорновіл // Місто робітниче. — Ватутіне. — 2002. — 27 груд. — С. 4; Те саме // Катеринопільський вісник. — 2002. — 24 груд. — С. 3.

- *Бурій В.* В'ячеславові Чорноволу — 60 // Шевченків край. — Звенигородка. — 1997. — 27 груд. — С. 2.
- Гусар Ю. Жив ідеєю незалежної української держави [про В. М. Чорновола]/ Юхим Гусар // Буковинське віче. — 2012. — 21 грудня (№ 52). — С. 4.
- *Мусієнко Н.* У мене мистецька душа / Діалог з В'ячеславом Чорноволом // Політика і культура. — 2000. — № 34.
- *Пономарьов В.* Чорновіл В'ячеслав Максимович // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К. : Парламентське видавництво, 2011. — С. 777. — ISBN 978-966-611-818-2.
- *Швидкий В.* Чорновіл В'ячеслав Максимович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2013. — Т. 10 : Т — Я. — С. 565. — 784 с. : іл. — ISBN 978-966-00-1359-9.

Посилання [ред. | ред. код]

- В'ЯЧЕСЛАВ ЧОРНОВІЛ: поховання Героя України | Архівне ВІДЕО | 29.03.1999
- Вячеслав Чорновіл. Автобіографія.
- Фото з сайту НРУ
- В'ячеслав Чорновіл. Життя, посвячене Україні
- Д/ф «Той, хто пробудив Кам'яну державу» [*недоступне посилання з серпня 2019*]
- Д/ф «Дорога В'ячеслава Чорновола»
- Д/ф «В'ячеслав Чорновіл. Український вісник»
- Інститут історії НАНУ: Цей день в історії
- Георгій Семенець «Як убили Чорновола»

Попередник		Голова Львівської обласної ради квітень 1990 — квітень 1992		Наступник
Посаду запроваджено				Микола Горинь

Попередник		2-й голова Народного Руху України (співголова 28 лютого 1992 — 4 грудня 1992) 4 грудня 1992 — 25 березня 1999		Наступник
Драч Іван Федорович				Удовенко Геннадій Йосипович

п·о·р	**Кандидати на посаду Президента України 1991**	[показати]
п·о·р	**Герої України (перелік)**	[показати]
п·о·р	**Українська Гельсінська група**	[показати]
п·о·р	**Керівники Львівської області**	[показати]

Біографії **Львівщина** **Україна**

Тематичні сайти	Rodovid.org · Find a Grave
Словники та енциклопедії	Britannica (онлайн)
Нормативний контроль	BNF: 12817128c · GND: 124236200 · ISNI: 0000 0001 1076 3261 · LCCN: n50037606 · NKC: js20020925229 · NTA: 078247128 · NUKAT: n97091115 · SUDOC: 123019354 · VIAF: 101115177825101813000 9

Ця стаття **містить текст, що не відповідає енциклопедичному стилю**. Будь ласка, допоможіть удосконалити цю статтю, погодивши стиль викладу зі стилістичними правилами Вікіпедії. Можливо, сторінка обговорення містить зауваження щодо потрібних змін. *(жовтень 2018)*

Категорії: Народились 24 грудня | Народились 1937 | Померли 25 березня | Померли 1999 | Поховані на Байковому кладовищі | Випускники Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка | Герої України — кавалери ордена Держави | Кавалери ордена князя Ярослава Мудрого V ступеня | Лауреати Шевченківської премії 1996 року | Голови Львівської обласної ради | Голови Львівської облдержадміністрації | Члени НРУ (до 1991 року) | Члени Великої Ради Народного Руху України | Українські політв'язні | Учасники протестного голодування | Репресовані в СРСР | Народні депутати України 1-го скликання | Народні депутати України 2-го скликання | Народні депутати України 3-го скликання | Уродженці Єрок | Українські вбиті політики | Загинули в автомобільних аваріях | Самвидавці | Люди, на честь яких названі вулиці | Члени ПЕН-клубу | Українські радянські дисиденти | Діячі Української Гельсінської Групи | Люди на марках | Люди на монетах України | Люди, на честь яких встановлено пам'ятні таблиці | Українські антикомуністи | Кандидати в президенти України (1991)

Цю сторінку востаннє відредаговано о 10:39, 29 березня 2021.

Текст доступний на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-ShareAlike; також можуть діяти додаткові умови. Детальніше див. Умови використання.

Політика конфіденційності Про Вікіпедію Відмова від відповідальності Зворотний зв'язок Мобільний вигляд Розробники Статистика Куки